

สังคีตนิยม

ความหมาย

คำว่า “สังคีตนิยม” เป็นคำที่กำหนดขึ้นใช้ให้มีความหมายตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “music appreciation” อาจจำแนกความหมายออกพิจารณาได้เป็นสองนัย คือ

นัยแรก : ความหมายของสังคีตนิยมตามนัยคำศัพท์ภาษาอังกฤษ อันได้แก่คำว่า “music appreciation” ซึ่งประกอบด้วย ความหมายของคำสองคำ ได้แก่ คำว่า music และ appreciation ตามลำดับดังนี้

คำว่า music (สังคีตหรือดนตรี) หมายถึง “เสียงที่มีผู้สร้างขึ้น ให้เป็นเสียงที่มีลักษณะต่างๆ ตามแบบมาตรฐานที่กำหนดไว้ในวิชาดนตรี” อันได้แก่เสียงที่มีลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. มีจังหวะ (rhythm) ตามแบบมาตรฐาน ที่กำหนดไว้ในวิชาดนตรี
2. มีทำนอง (melody) ที่ดำเนินไปตามบันไดเสียงตามที่กำหนดไว้ในวิชาดนตรี
3. มีการผสมเสียง (harmony) อย่างผสมกลมกลืนเหมาะเจาะกับบรรยากาศและถูกต้องตามหลักวิชา
4. มีการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีตามแบบฉบับที่กำหนดกันไว้ (tone colour)
5. มีความดังหรือเบาตามลีลาของบทเพลง (dynamics)
6. มีรูปแบบของวงสำหรับบรรเลง (texture) ตามที่คีตกวีกำหนดไว้เช่น วง Orchestra, Wind Quintet ฯลฯ
7. มีโครงสร้างของบทเพลง (forms)

เป็นแบบแผนแน่นอน เช่น Sonata form, Ternary form ฯลฯ

เมื่อวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดความหมายของดนตรีหรือสังคีตดังกล่าวแล้วข้างต้น ก็จะเห็นว่าเสียงที่จะจัดให้เป็นดนตรีหรือสังคีตได้นั้น จะต้องเป็นเสียงที่บรรจงสร้างขึ้นอย่างประณีตจนมีลักษณะตรงตามหลักวิชาดนตรีครบถ้วนทุกประการ ซึ่งได้แก่ บทเพลงประเภท คลาสสิก (classic) บทเพลงสำหรับอุปรากร (opera) และบทเพลงสำหรับการแสดงบัลเลต์ (ballet) เป็นต้น หรือบทเพลงที่ยอมรับกันได้ในระดับสากล เช่น บทเพลง Yellow River ของจีน และ Kinnaree Suite (กินนรี สวีท) แต่งโดย ม.ล.อัศนีย์ ปราโมช เป็นต้น

ส่วนคำว่า appreciation (นิยม) หมายถึง “ความเข้าใจและประทับใจอย่างลึกซึ้งในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง”

เมื่อนำเอาความหมายของคำว่า music (สังคีต หรือดนตรี) และคำว่า appreciation (นิยม) มารวมกัน ก็จะได้ความหมายของคำว่า “สังคีตนิยม” (music appreciation) ดังนี้ คือ “สังคีตนิยม หมายถึง ความเข้าใจและประทับใจอย่างลึกซึ้งในดนตรี” หรือ “สังคีตนิยม หมายถึง ความเข้าใจและประทับใจอย่างลึกซึ้งในเสียงที่บรรจงสร้างขึ้นอย่างประณีตและมีลักษณะตามแบบแผนที่กำหนดไว้ในวิชาดนตรี”

นัยที่สอง: ความหมายของ “สังคีตนิยม” ตามนัยหมวดวิชา (a field of study) คือ

คำว่าสังคีตนิยม เป็นชื่อรายวิชาหนึ่ง (a course) ของหลักสูตรระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา เป็นรายวิชาในหมวดศิลปศาสตร์ (liberal arts) และเป็นวิชาบังคับ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและประทับใจอย่างลึกซึ้งในดนตรี ให้แก่ผู้เรียน อันเป็นแนวทางประการหนึ่งในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ของผู้เรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ที่มาและเป้าหมาย

วิชาสังคีตนิยม ได้เปิดสอนในอังกฤษ และอเมริกาหลายทศวรรษมาแล้ว ปัจจุบันวิชานี้เปิดสอนกันทั่วโลกเพื่อที่จะพัฒนาผู้ศึกษาให้เป็นผู้มีรสนิยมสูงตามควรแก่ความเป็นผู้มีการศึกษา โดยเน้นด้านการฟัง กล่าวคือ ให้รู้จักเลือกฟังดนตรีที่ควรฟัง โดยเฉพาะดนตรีคลาสสิก และเพลงชั้นครูของแต่ละชาติ การศึกษาวิชานี้มิได้จำกัดว่าเมื่อผ่านการสอบแล้วก็เป็นอันยุติ แต่เป็นการศึกษาซึ่งถ้าหากเริ่มต้นจากบ้านได้ก็เป็นการดี โดยพ่อแม่เริ่มปลูกฝังให้ลูกได้ฟังดนตรีคลาสสิกหรือดนตรีชั้นครูประจำชาติ ตั้งแต่เด็กจนโต เมื่อเข้าเรียนก็ศึกษาเพิ่มเติมสอบผ่านไป แล้วก็ยังคงศึกษากันต่อไปจนตลอดชีวิต รวมไปถึงปลูกฝังให้คนชั้นลูกชั้นหลานได้เคยชินกับบทเพลงเหล่านี้ไปตั้งแต่ยังเป็นเด็ก จนเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน

เนื้อหาที่จะต้องศึกษา

1. ศึกษาให้รู้จักเครื่องดนตรีและน้ำเสียงของเครื่องดนตรีต่าง ๆ รวมไปถึงเสียงของมนุษย์จนสามารถฟังและแยกแยะเสียงเครื่องดนตรีต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องว่าคอร์ดใดเป็นเสียงของเครื่องดนตรีอะไร บรรเลงด้วยลีลาอย่างไร ใช้เทคนิคในการบรรเลงอย่างไร วงที่บรรเลงอยู่เป็นวงแบบใด มีเครื่องดนตรีอะไรบ้าง

2. ศึกษาให้รู้จักองค์ประกอบต่าง ๆ ของดนตรี

3. รู้จักบทเพลงประเภทต่าง ๆ เช่น โชนาต้า, จิมโฟนี, คอนแชร์โต้, เพลงเถา เพลงตับ ฯลฯ

4. มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ดนตรีและอิทธิพลที่ผลักดันให้เกิดผลงานทางดนตรีชนิดต่าง ๆ ขึ้นในแต่ละยุค รู้จักคีตกวี บทคีตนิพนธ์ของคีตกวีต่าง ๆ รวมไปถึงภูมิหลังของคีตนิพนธ์เหล่านั้นด้วย

5. มีความรู้ในคีตนิพนธ์แบบอื่นนอกจากบทเพลง เช่น อูปรากร บัลเลต์ ออราทอรีโอ ฯลฯ

6. มีความรู้เกี่ยวกับโน้ตสากล สามารถอ่านโน้ตสากลได้อย่างคล่องแคล่วพอประมาณ รวมทั้งสามารถเข้าใจในส่วนประกอบอื่นเกี่ยวกับโน้ตได้ด้วย ถ้าสามารถอ่านโน้ตสกอร์ (score) ได้ด้วยก็ยิ่งเป็นการดี

7. มีสมาธิในการฟัง เพื่อจะได้ระดับถึงความไพเราะในเสียงดนตรี และรู้วรรคตอนของบทเพลงซึ่งเป็นเสมือนภาษาที่พูดได้ตอบกัน ถ้าเป็นได้ถึงขั้นสามารถเกิดจินตนาการในขณะที่ฟังอย่างมีสมาธิได้ก็ยิ่งเป็นการดี

8. เมื่อไปฟังคอนเสิร์ต (ในที่นี้หมายถึงการแสดงดนตรีประเภท serious music) ก็ปฏิบัติตามตามมารยาทสากลได้โดยถูกต้องไม่ขัดเงิน

อุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือในการศึกษา

1. ต้องมีโสตประสาทปกติดี สามารถแยกแยะและติดตามเสียงเครื่องดนตรีต่าง ๆ ในบทเพลงได้โดยไม่ผิดเพี้ยน

2. ต้องมีเครื่องเสียงต่าง ๆ เหล่านี้ เช่น เครื่องเล่นเทป เครื่องเล่นแผ่นเสียง

แผ่นเสียง ม้วนเทป แผ่นคอมแพคดิสก์ เครื่อง
รับวิทยุ เครื่องเล่นวีดิทัศน์ ม้วนวีดิทัศน์
แผ่นเลเซอร์ดิสก์ ตามแต่จะมีได้

วิธีการศึกษด้วยตนเอง

1. ศึกษาหาความรู้ดังที่กล่าวแล้ว
แล้วหาบทเพลงมาฝึกฟังไปอย่างสม่ำเสมอ

2. ฟังวิทยุจากสถานีที่มีการเสนอ
เพลงคลาสสิกเป็นประจำเช่น สถานีวิทยุจุฬาฯ
(F.M. 101.5 Mh.) ในช่วงเวลา 21.30 น. -
24.00 น. ทุกคืน บทเพลงที่เสนอทางสถานีนี้มิ
มีการอธิบายเพลงด้วย

3. ถ้าซื้อหาเพลงมาฟังเอง ควรอ่าน
เสียก่อนว่าเป็นบทเพลงที่คีตกวีท่านใดเป็นผู้แต่ง
เป็นบทเพลงประเภทใด ใครเป็นวาทยกร วงใด
เป็นวงที่บรรเลง ฯลฯ และถ้ามีรายละเอียดอื่นใด
เกี่ยวกับบทเพลงก็ควรศึกษาให้หมด ไม่ควรมี
อคติต่อเพลงเป็นอันขาด เพราะจะทำให้เสีย
ความรู้สึกต่าง ๆ ต่อบทเพลง

4. ควรฟังบทเพลงแต่ละบทซ้ำบ่อย ๆ

5. ควรฟังเวลาเงียบสงบ และต้องตั้ง
ใจฟังอย่างจริงจัง

6. ควรฟังอย่างมีสมาธิติดตามเสียง
เพลงไปทุกระยะ

7. ถ้าอ่านโน้ตสากลได้ ควรหาซื้อ
มาอ่านประกอบขณะฟัง

บทเพลงเสนอแนะที่ควรฟัง

1. บทเพลงประจำชาติชั้นครู เช่น

- เพลงโหมโรงคลื่นกระทบฝั่ง
พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

- เพลงราตรีประดับดาวเถา
พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

- เพลงแขกมอญบางขุนพรหมเถา
พระนิพนธ์ทูลกระหม่อมบริพัตร

- เพลงสารถีเถา
ของเก่าไม่ทราบนามผู้แต่ง

- พญาโศก เดี่ยวระนาด
ของเก่าไม่ทราบนามผู้แต่ง

- กราวใน เดี่ยวระนาด
จางวางทั่ว พาทยโกศล เป็นผู้แต่ง
ฯลฯ

2. บทเพลงคลาสสิกสำหรับระยะเริ่ม
แรก ได้แก่

**The Young Person's Guide to
The Orchestra.**

- Benjamin Britten (English)

The Carnival of The Animals.

- Saint Saens (French)

Peter and The Wolves.

- Serge Prokofiev (Russia)

**Symphony no.5 in C minor
op.67**

- Beethoven (German)

**Symphony no.6 in F major op.
68 (Pastoral)**

- Beethoven (German)

Fur Elise

- Beethoven (German)

3. บทเพลงคลาสสิกประเภทโซนาต้า
(Sonata) เช่น

**Piano Sonata in C-Sharp minor
op. 27 no.2 "moonlight Sonata"**

- Beethoven

**Violin Sonata in F major op.24
no.5 "Spring"**

- Beethoven
Sonata in C Major for Violin and Piano K.6
- Mozart
Sonata in D Major For Violin and Piano K.7
- Mozart
- etc.

4. บทเพลงคลาสสิกประเภทคอนแชร์โต้ (concerto) เช่น

- Violin Concerto in D major op.35**
- Tchaikovsky
- Violin Concerto in E minor op.64**
- Mendelsohn
- Violin Concerto no.1 in D major**
- Nicolo Paganini
- Piano Concerto no.2**
- Bela Bartok
- Piano Concerto in E Flat Major "Emperor"**
- Beethoven
- Piano Concerto in E minor**
- Chopin

5. ประเภท ซิมโฟนี เช่น
- Symphony no.9 in D Major op.125 "Choral"**
 - Beethoven

Symphony no.9 in E minor "From The New World"

- Dvorak
- Symphony no.1 (Classical Symphony)**
- Prokofiev
- Symphony no.8 in B minor "Unfinished"**
- Schubert
- Symphony no.6 in B minor op.74 "Pathetique"**
- Tchaikovsky
- etc.

6. ประเภท บัลเลต์ อุปรากร เช่น
Ballet "Giselle"

- Adolphe Adam
- Ballet "The Creature of Prometheus"**
- Beethoven
- Ballet "Don Juan"**
- Gluck
- Ballet "Swan Lake"**
- Tchaikovsky
- Ballet "The Sleeping Beauty"**
- Tchaikovsky
- Opera "Remeo et Juliette"**
- Charles Gounod
- Opera "Salome"**
- Richard Strauss
- Opera "Samsom et Delila"**
- Saint Saens
- etc.

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาสังคีตนิยม

คำว่าการศึกษาในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการศึกษาในระบบสถานเดียว แต่จะต้องหมายรวมไปถึงการศึกษาตลอดชีพด้วย ซึ่งถ้าแม้ว่ามีความรักความพอใจในวิถีชีวิตทางนี้ก็จะยอมจะปฏิบัติตนไปตามธรรมชาติ ในการแสวงหาความรู้และความสุขจากดนตรี ซึ่งย่อมจะเกิดประโยชน์อย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. จะเป็นผู้ที่มีชีวิตที่เป็นสุขอย่างลึกซึ้งเสมอด้วยการปฏิบัติธรรม ดังที่ท่านพุทธทาสกล่าวไว้ว่า “ดนตรีพวกนี้เป็นดนตรีที่ช่วยให้จิตเป็นสมาธิได้.”
2. ผู้ที่นิยมดนตรีคลาสสิกได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีรสนิยมสูง ควรแก่การเป็นบัณฑิต เป็นอารยชน
3. ถ้าฟังดนตรีคลาสสิกอย่างตั้งอกตั้งใจ ติดตามเสียงต่าง ๆ ไปทุกระยะแล้วใจจะเป็นสมาธิ และเกิดผลสืบเนื่องให้เป็นผู้มีสมาธิดี นำไปใช้ในการงานอย่างอื่นได้

วิเชียร วรินทร์เวช

บรรณานุกรม

- กำธร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. สังคีตนิยม. ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2518.
- วิเชียร วรินทร์เวช. สังคีตนิยม. (เอกสารประกอบการสอน) ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2525.
- Ammer, Christine. **Dictionary of Music**. London : Barnes & Noble Books, 1973.
- Miller, M Hugh. **Introduction to Music**. London : Barnes & Noble Books, 1972.
- Scholes, Percy A. **The Oxford Companion to Music**. New York : Oxford University Press, 1986.
- Westrup, J.A. **Collins Music Encyclopedia**. London : Collins, 1959.